

BUDA-PESTA

27 Iunie st. v.
9 Iuliu st. n.

Va esi duminec'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 26.

ANULU XII.

1876.

Pretiuulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

La gur'a sobei.

— Poemu in trei canturi, dedicatu amicului meu N. Rosetti-Balanescu. —

Cantulu I.

Totu ninge, ninge, ceriulu e albu si albu pamentulu,
In asternutu de ghiatia, pe perine de-ometu,
Intinsa zace ern'a, si mirele ei ventulu
Din visuri lungi, gerose, o sgudue incetu.
Elu canta-unu cantecu aspru, culcusiulu i rescola,
Dar lenisi'a candu dorme, tardiu numai se scola.

E mediu-de-nopte. Frigulu, crescendu din clipa 'n
clipa,
Din mare totu mai mare, uriasiu a devenitu,
Si cine se atinge de crud'a lui aripa,
Ca marmur'a remane mutu, rece, neclintitu.
Deci totu ce-i viu s'ascunde de frigu, de geru, de
ventu,
La vr'unu sinu caldu, de pote, de nu, intr'unu mor-
mentu.

Amaru de-acelu pe care vr'o grigia cu putere
L'a departatu de vatra, sermanulu e perduu ;
Caci celu mai scumpu tovarasiu l'a omului durere
Remane gur'a sobei, candu tote au trecutu.
In para albastria, in galbene schintei,
Se oglindesce tainicu amorulu celu anteu.

Si ochiulu umedu vede trecutul vietii sale,
Cum si-intinde mandru betranulu seu covoru ;
Elu vede-o mama scumpa, ce-lu sprigina in cale,
Unu tata, unu prietinu, unu dulce fratoru,
Antai'a sarutare, antaiulu juramentu,
Femei'a si durerea, surori pe-acestu pamentu.

Elu vede templulu, unde a sa Dumnedieire
Pe-altarulu inocentii amorulu i-a jertfitu,
Pe unde pintre lacrimi strabate o zimbire,
Comora nesfirsita de doru nemarginitu.
De-a fostu coliba templulu, o prisa-acelu altaru,
Se-i nimicésca, vremea se 'ncerca insedaru.

Si picaturi de roua din umed'a privire
S'aluneca pe fatia, si omulu simtitoru
Nu da acele lacrimi pe 'ntreg'a fericire ;
Caci ele-su lantiu ce lega pe omu de creatoru.
Ori catu ar fi de mare si dulce o placere,
Mai scumpa-i suferinti'a, — ea singura nu pieru.

La focu se incaldiesce simtirea amortita,
Si chiar acelu ce n'are nimica de slavitu,
Din inim'a-i de muschiulu durerii coperita
Elu scote souvenirulu, si-astepa liniscitu ;
Astepa se revie in viitoru mai sfantu
O flore de sperantia pe-alu dorului mormentu.

Si dorulu totu-de-una mai are vr'o schinteia,
Ce cate-odata inca mai pote prinde focu ;
Catu voru mai fi sub sore lumina si femeia,
Ori ce nenorocire o poti schimbá 'n norocu.
Misterulu e puterea stapanului din ceru,
Si lumea o domnesce femeia prin misteru.

Din toti nenorociti ce locuiescu pamentulu,
Nu s'a gasi nici unulu se spue c'a traitu,
Far' ca din buze dulce se fi sorbitu cuventulu,
Ce-ti spune o femeia, vestindu ca esti iubit.

Cesar, plecandu sub jugu-i poporu peste poporu,
N'a fostu atunci mai mândru, nici mai triumfatoru.

Atunci ti-pare lumea pré strimta si pré mica,
Ai vré sè stringi in bratie pe insu-si Dumnedieu,
Sè prindi in sboru steluti'a ce luneca si pica,
Si 'n locu-i susu pe bolta s'aprinde amorulu teu.
A sórelui lumina ai stinge cu-o suflare,
Si-ai dá caldura lumii cu 'ntâi'a-ti sarutare.

Ai vré sè faci toti codri unu nume sè-lu sioptésca,
Si paserea sè-lu cante, si ventulu sè-lu adie,
Sè-lu murmure-oceanulu, si lumea sè-lu slavésca,
Si flórea sè-i inchine mirosulu dreptu temâie.
Ér tu l'a ei picioré, fiindu unu sclavu nimernicu,
Tu prin a ta sclavia esti suveranu puternicu.

Suprem'a fericire simtiesce omulu care
Mai radiema-a sa frunte de vr'unu genunchiu iubitu ;
Atunci in gur'a sobei, la ori ce dismierdare,
Mai viu s'aprinde foculu si arde mai cumplitu.
Câci pe pamentu femeia este-o dumnedieire,
Candu e altarulu vatr'a sfintita prin iubire.

O vedi, cum langa tine s'asiédia iubitóre,
Candu peru-i pe-ai tei umeri e 'n valuri dessiratu.
Ea tace, dar tacerea-i e multu mai vorbitóre,
Decâtu alu insa-si lirei suspinu neafundatu . . .
O stringere de mana, o géna ce clipece,
Sunt limb'a ce cu ómeni unu Dumnedieu vorbesce.

Frumósa 'n diori de diua, candu, cu o sarutare,
Gelosu de-ale ei visuri, grabitu esti s'o trediesci ;
E mai frumósa nóptea, candu intr'o 'mbratisiare,
Adórme liniscita, lasandu s'o ocrotesci.
De-ar vré atunci cu tine sè schimbe Dumnedieu,
Ai fi lipsitu de sufletu de-ai dá noroculu teu.

Dar cá sè vedi in viétia femeia ideala,
Si s'o proclami stapanu pe omu si Dumnedieu,
Te uita pe genunchii-i, te uita, cu ce fala
Ea légana copilulu ce are chipulu teu !
Tustrei la gur'a sobei, de dragoste 'ncalditi,
Copilu si tu si dins'a pe Dumnedieu slaviti.

Dar ce contraste, Dómne ! afara turba gerulu,
Si viscolulu si lupii, pieru vite ratecindu,
Sub pulvere de ghiatia pribejii blastemu cerulu,
Si cerulu se resbuna, blasteme impietrindu.
In casa-i fericire si linisce si pace,
Si ce-i mai multu, amorulu ce ierne 'n veri pre-
face . . .

La gur'a sobei siede Mari'a ce cu lene
Si-despletisce perulu, pentr'a-lu reimpleti,
Si ochii ei cei negrii sub negrile loru gene
Revérsa focu ce-o lume de ghiatia aru topi.
Dar inim'a-i se bate de-unu tremuru, unu floru,
Cum tremuru dóue valuri pe sinu-i rotunjoru.

Maria este-o flóre ce-abiá se desvelesce
La 'ntâi'a dismierdare a vecinicei naturi,
Frumósa cá Moldova, ce singura rodesce
Minuni cu ochii negrii, femeile cu nuri.
Si nurulu si Moldov'a nu le descrie nime,
Câci langa ele omulu simtiesce-a sa micime.

Dar pe-a copilei fatia e scrisa-o suferintia,
Cu semnele ce lacrimi pe-obrajii au lasatu ;
Ea merge la icóne, se 'nchina cu credintia,
Apoi sioptesce tainicu unu nume adoratu.
E numele de tata, unu tata multu iubitu,
Pe care 'n batalia Tatarii l'au robitu.

Sunt siése luni, mai bine, de candu Stefanu-celu-
Mare

Se lupta cu paganii in tíera la Munteni,
Incungiuratu de-o óste ce-i in credintia tare,
De mândrii stélpi ai tierii, boerii Moldoveni ;
Dar dintre toti fruntasii cu spad'a cea mai lata,
Si bratiulu celu mai tare, este-alu Mariei tata.

Si cine, cine óre, pe Negrea capitanulu
Cu-ai sei vecini predalnici nu l'a vediutu luptandu ?
Si cine se 'ndóiesce, cá bravu e Moldovanulu,
Si cá de-a tierii fala e sufletu-i flamendu ?
La asta intrebare se clatina hotarulu,
Raspunde-va Paganulu si Leahulu si Maghiarulu !

Elu a supusu Bugiaculu si Chili'a-i se 'nchina,
Si Cameniti'a-lu scie si de pe Don lu-scíu
Casacii far de lege ; câci fati'a lui e plina,
De multe rani de mórte, dar elu e inca viu.
Câci celoru ce prin secolu au mai remasu boeri,
Moldov'a otielesce uriesile puteri.

Ori-candu erá 'n pericolu Moldov'a sa iubita,
Sub arme erá Negrea, antâile in focu,
Si multe foi de lauru pe fruntea lui *albita*
I-a pusu, spre nemurire, alu patriei norocu.
Fudulu cu marii lumci, elu ocroteá pe mici,
Si nu avea prietini, candu nu erau voinici.

Cu Stefanu, Domnulu tierii, prin dusmani, focu si
mórte,

Elu a crescutu la sóre virtosu cá unu stejaru,
Si fati'a lui brazdata de-a vijeliei sórte,
Spunea, cá 'n sinu-i are credinti'a unu altaru.
Ah ! falnicu erá timpulu, candu omulu mai credea
In Dumnedieu si tíera ; câci ceriu-lu ocroteá.

Si elu pasiea la mórte, cum pasa la marire,
Cu fruntea in lumina, cu sufletulu voiosu,
Sciindu cá 'ntâi'a trépta pe drumu la nemurire
E mórtea dobêndita pe campulu sangerosu.
Asia erau boerii, de mórte-si bateau jocu,
Si nu e putredu stélpulu ce-i virtositu in focu.

Erá in fundulu noptii ; a tómei désa cétia
Se intindea pe valé, si liniscea domniá
In taber'a crestina si nici unu semnu de viétia
Nu dá ostasiulu care, truditu, pe campu durmiá.
Dar Stefanu, Stefanu singuru in lunga asteptare
Veghiá, cá o fantasma, in cortulu seu celu mare.

Dar ce astépta óre acestu gigantu de fala,
Lasandu sè dórma óstea si neputendu durmi ?
De ce nu vré elu óre sè deie-acum nevala
In hórdele dusmane ? Ce óre póte fi,
Cá Negrea nu-i cu dinsulu, elu, care nici odata
Nu dórme, candu veghiéza alu tierii sale tata ?

La panditóre-i Negrea, Eroulu ocrotesc
Ostirea adormita, cá leulu puii sei.
Dar vai! de-odata-unu vuetu prin vale se latiesce,
Voinicii-su in picidóre, toti ochii in schintei;
Din gura 'n gura merge cuventulu fiorosu:
„De viu a prinsu pe Negrea Tatarulu nemilosu.“

„La arme!“ — striga Stefanu, si glasu-i cá unu
tunetu
Petrunde-acele cete, ce spaim'a a cuprinsu;
Si 'ndata pe-ori ce fatia se vede l'acestu sunetu
Unu doru de biruintia in suflete aprinsu.
Er candu in zare lun'a a strabatutu prin nori,
Aperatorii crucii erau invingatori.

Paganii pieru cá nóptea candu sórele resare,
A cailoru potcova-i turtesce la pamentu,
Si reslatiti prin vale, cá pecl'a ce dispere,
In balti de sange bietii gasescu alu loru mormentu.
Dar Hanulu loru selbaticu departe a fugitu,
Luandu cá robu pe Negrea, pe Negrea lantiuitu.

Trecutu-au luni de dile: o érna vijilósa
Deschisu-a omenirii sicriulu seu ghiatiosu;
Dar Stefanu lu-deschide cu man'a sa fierósa,
Si 'njuga elemente la caru-i victoriosu.
Pe Negrea vrendu sè-lu scóta din négra inchisóre,
Cu sange elu rosiesce troene de ninsóre.

Si mare e Romanulu, candu dragostea de tíera
Cu ne 'mpacatul dușmanu lu-pune pieptu la pieptu;
Atunci din man'a-i mórtea apare mai amara
Aceloru ce in sinu-i puteri de zmeu desteptu.
Elu face semnulu crucii, credinti'a-lu intaresce,
Si sóre nu' mai vede in cine elu lovesce.

Si-acelu pe care ceriulu menesce 'n césuri sfinte
Sè duca cârm'a tierii, s'o póta aperá,
Acelu ce vré sè fia alu patriei parinte,
Fruñtasiu sè fia trebui prin vitej'a sa;
Iubindu poporu si tíera, poporulu sè-lu iubésca,
Corón'a cá sè fia marirea romanésca.

Asiá erau odata Domni mari, ce cu-a loru spada
Au scrisu a tierii nume, scriindu numele loru,
In cartea nemuririi, si cari au datu dovéda,
Cà-i singuru tronu statornicu alu patriei amoru.
Asiá vitézulu Stefanu si-versa alu seu sange,
Pe-unu fiu sè desrobésca, pe care tíer'a-lu plange.

Elu merge totu nainte, si ori si unde merge
Lu-vedi cu fala nóua Moldov'a incingându,
Si zimbrulu, cu mandria, pe unde calca, sterge
A Tatarimei urme, morminte deschidiendu...
Dar unde, unde-i Negrea? intréba totu Romanulu,
Pana 'n Bugiacu se spune, cá dusu-l'a Paganulu.

Copil'a lui iubita, Mari'a cea frumósa
La vatr'a parintiesca ea di si nópte-lu plange,
Pe candu, ah! cine scie? cá tresti'a sub cósa,
Elu pléca fruntea alba sub jugu stropitu cu sange.
Si-amara este sórtea Romanului sub jugu,
Elu nu-i facutu sè rabde cá boulu pusu la plugu.

De-o vreme nu mai are Mari'a nici o scire,
Dar inim'a-i se 'ncrede in Dumnedieu celu mare,

Si 'n Stefanu neinvinsulu, si-o dulce presimtire
In ochii ei aprinde o radia de sperare.
Si visulu ce-o îngâna, pe câtu e de frumosu,
O face sè se 'nchine mai lungu, mai credinciosu.

Sunt taine care omulu in veci nu le afunda,
Dar inim'a se 'ncrede in velulu misteriosu,
Ce-acopere-o credintia puternica, profunda:
Candu viéti'a-i furtunósa, ea-i farulu luminosu.
Pe candu au mii de daruri ai sortii favoriti,
Credinti'a-i bogati'a celoru nenorociti.

Dar din credintia omulu adese ratecesce
Pe caile 'ncalcite a negrului misteru,
Si vrendu sè créda-acele pe care le doresce,
Elu uita cá 'ntemplarea e mai pe susu de ceru.
Copil'a 'ntreba cerulu, dar cerulu nu respunde,
Deci vrajbei ea increde simtirile profunde.

Boldindu la focu se uita Tigano'a vrajitóre,
Ce cauta sè ghicésca ascunsulu viitoru,
Ea dà din capu, discanta, devine gânditóre,
Apoi dessira-a tainei margaritari de doru.
„Noroculu, — dice bab'a, — la gur'a sobei vine,
Si sórtea ti-lu gatesce asiá frumosu cá tine.“

O lina adiere, cá ceea ce stirnesce
Unu crinu ce-o mana cruda lu-clatina usioru,
Si care-unu mirosu dulce in giuru-i respandesce,
Erá alu Mariórei suspinu respundietoru.
Cum florile mirósa, cum frundile sioptescu,
Femeile suspina si stelele clipescu.

De-odata se aude a caniloru latrare
In nópte repetata de viscolulu turbatu,
Si zidurile curtii respundu cu 'nforare
La gemetulu naturei selbatecu, cadentiatu.
Ferestriile se clatinu si frigulu fiorosu
La tropote de pasuri se prinde mai gerosu.

Ciobanulu de la stâna pe lat'a sa spinare
Pe-unu ratecitu aduce, si bietulu caletoru
E mortu pe jumetate; dar cerulu inca are
Minuni de inviere in bratie de amoru.
Mari'a lu-primisce in curtea pustiita,
Si bratiu-i caldu re'nvía o inima recita.

(Cantulu alu doile va urmá.)

D. Petrino.

R e n e g a t u l u.

Novela din suferintiele Romanului.

(Urmare.)

Dar e si o chiamare a omului aceea, cá sè
si scie indoí, schimbá si moderá natur'a sa.

Lasu aceea, cá o anima betrana cá si unu
arbore vechiu cu greu se póte indoí fara cá sè
se rumpa.

Si pentru aceea nici noi nu putemu sperá,
cá anim'a nendurata a baronului betranu
Pusztafy s'ar puté óre-cum indoí, fara cá vié-
ti'a lui sè se rumpa, cá arborele betranu.

O anima juna inse, chiar cá si arborele tenerelu, se cletina dupa ventu in tóte partile, si-redica capulu acusi la ceriu, si apoi si-lu pléca elu vengiosu acusi si la pamentu, — si chiar pentru aceea, déca ai straplantá in vre-o anima juna chiar si ur'a cea mai inflacarata, totu-si, chiar si preste câte-va minute numai o poti vedé plecata chiar si cu iubire catra acel'a, pe care lu-uriá atátu de tare.

Si despre adevèrulul acestei legi naturale ne convingu acum si animele june ale lui Pist'a si Emilia.

Din totu sufletulu uriau dinsii pe Macsimu, audindu cá elu e din neamulu Tibreanu.

Dar preste câte-va minute, petrunchii dinsii éra de suferintiele acestuia, zacéndu innaintea loru ranitu si sangerandu la pamentu... si-apoi neputendu ei uitá aceea, cá Macsimu éra dóra salvatoriulu vietii loru, — amendo se apropiara cu compatimire de elu.

— Emilia draga! — lu-audimu pe Pist'a adresandu-se catra sora-sa. — Tu remani aci langa taic'a. Eu lu-voiu duce la mine, si-apoi indata me rentorcu.

Si Pist'a apoi redicá pe Macsimu de la pamentu. Éra lu-radiemá de bratiile sale, si esi cu dinsulu din auditoriu.

Nu preste multu timpu lu-reaflámu pe junele Pist'a langa tata-seu, care si-acum éra cá si scosu din minti.

Éra intr'adeveru acest'a cá si unu arbore inbetranitu, care in nendurarea si ur'a sa numai a se rumpe se putea, dar nu a se indoí.

— Taica draga! — lu-agrai ingritulu Pista, — reculege-te din durerile tale!.. Vrei cá éra sè pici la patu, si vrei sè remanemu fara de tine?..

— Oh nu... nu! — suspinà dinsulu.

— Dar, — continuà apoi cu o voce care vibrá cá frundi'a suflata de ventu, — neamulu acesta... oh, se pare cá-e unu blastamu a supra capului nostru!... Din pulvèrea in care l'amu aruncatu noi, se redica elu la o naltíme, in care sè nu-lu mai poti cunosce!... Si chiar candu venimu a crede, cá am pusu man'a pe elu... cá amu ajunsu, cá sè-lu putemu stèrpí de pe faci'a pamentului, cá sè scapàmu pentru totu-de-un'a de elu... si chiar candu lu-vedemu caditu la picioarele nóstre in rane si sange... oh, chiar atunci, sufletulu nostru trebuie sè se cutremure... man'a nóstra trebuie sè amurtiéscá... Nu... noi nu mai avem putere... Ceriulu nu ne lasa... Ceriulu fatalu

ne opresce cá sè-i putemu dá ultim'a lovitura de mórte!... Oh, acesta-e unu blastemu!...

— Taica draga! — lu-intrepupe ingritulu Pista, — incéta, pentru Dumnedieu!... Vrei tu intr'adeveru sè te potopesci in durerile aceste ale tale?...

— Nu, nu dragulu meu, cáci eu vreu sè mai traiescu... cáci vreu cu ori-ce pretiu sè vedu sub picioarele mele perindu acestu neamu!... Unde ai dusu tu pe prinsoneriulu acel'a?...

La furi'a infricosiata cu care a pusu intrebaria acést'a, Pista si Emilia tresarira cumplitu.

— Taica draga, — i respunse apoi Pista, — l'am dusu la mine.

— Cum?... Tu ai mila cu inimicii neamului teu?...

— Nu, taica draga, eu nu am. Dar tu nu cugeti si la aceea, cá dinsulu e si mantuitoriulu nostru... mantuitoriulu filoru tei!...

— Oh... ba eu cugetu la acést'a, dragii mei, dar eu mai cugetu si la aceea, cá chiar pentru-cá a fostu elu acum in stare sè ve mantuíesca, chiar pentru aceea va fi elu mai tardiu in stare sè ve si nimicéscá!... Oh da, dragii mei, elu trebuie sè piéra!... Sèu ati uitatu voi óre traditiunea familiei nóstre?... S'au stersu óre visurile mele neliniscitórie din memori'a vóstra?... Si admoniarea acelu spiritulu care mi s'a infatisiatu mie in aceste visuri nu mai are óre resunetu in anim'a filoru mei iubiti?...

— Ba are, taica draga! — respunsera Pist'a si Emili'a d'odata.

— Si-apoi dara?... Nu cuprindeti voi chiar acum, cá admoniarea acést'a nu e numai o ilusiune desiérta a visurilor mele?... Nu vedeti voi, cá din neamulu acest'a, pe care l'utienu noi in lantiuri si fere, pe care l'amu aruncatu noi sub pulvèrea picioareloru nóstre, unulu a si cutezatu si-a fostu in stare sè rumpa aceste lantiuri si sè se redice din pulvèrea acést'a!... Sè nu ne ingrozimu noi de-o fapta incredibila cá acést'a?... Si sè nu ne spariàm noi óre de aceea, cá acest'a nu va puté suferí pe neamulu seu de unu sange cá sè géma in acele lantiuri si in acea pulvère, si cá va eliberá si pe neamulu seu din acele lantiuri, sdrobindu-le, si din acea pulvère de suferintia, — si cá astu-feliu sè voru redicá a supra capului nostru?...

— Taica draga, — lu-intrepupe aci emotionatulu Pista, — spune-mi dara, ce ai de cu-

getu sè faci cu elu, care e si mantuitoriulu nostru?!

— Eu vreu sè péra! . . Si trebuie sè péra, precum voru perí ei toti de lovitur'a mea.

— Dar taica draga, asta nu o poti face.

— Cum? . . . Nu o potu face? — strigà tat'a infuriatu a supr'a fiului seu, care cutezà sè dica asié ceva.

— Nu, ast'a nu se póte! — repeti Pista

se uite cu nepasare la tata-lu loru cum resplătesce cu mórte pe mantuitoriulu loru! . . .

— Ha . . . ingratitude? . . .

— Da! — lu-intreupse Pista curendu; — ar fi ingratitudea cea mai mare. Dar ar fi si o lasitate, cá noi ingroziti numai de visuri, spirite si umbre, sè ne demitemu la unu atare faptu brutalu! . . .

La cuventulu de „lasitate“ betranulu baronu Pusztafy tresari in intregu internulu seu.

Sultanulu Murad V.

cuvintele sale, fiindu elu de natur'a neamului seu si cu multu mai ambitiosu, decâtu sè-si retraga cuventulu seu, si afara de aceea fiindu elu in sine si convinsu despre motivele basate ale assertiunii sale.

— Si de ce nu s'ar puté? — lu-intrebà tata-seu cu o ironia infricosiata.

— Ti-o spunu, tata draga. Ar fi o ingratitude neiertata si pecatósă, cá fiii salvati sè

— Si inca, — continuà Pista — faptulu acest'a, taica draga, ar fi chiar si o crima, càci legile inca nu te iérta cá sè comiti o atare fapta facia de acestu prinsonieru! . .

— Ce vorbesci tu? Legile nu me iérta? . . Dar nu scii tu óre, cà elu e iobagiulu meu, si cà prin lege viéti'a lui mi-costa numai dóue dieci si cinci de florini? . . .

— Te insieli, taica draga! Elu acum nu e

mai multu iobagiulu teu. Tu, se vede, cà nu scîi, cà dinsulu a absolvatu liceulu din Clusiu, si cà posiede acum diplome, pe bas'a caror'a dupa lege a devenitu libertinu, si-a scapatu de sub iobagi'a ta. Pentru unu faptu cá acest'a ai fi condamnatu dara de unu criminalistu. Si déca vigórea legii se si póte evitá, dar urmele acestei fapte, compromissiunea innaintea lumei, totu-si ar remané pe noi cá o péta négra, pe care in veci nu amu puté-o sterge de pe noi, déca lumea ar aflá si aceea, cà victim'a nóstra a fostu si salvatoriulu nostru! . . .

Cuvintele aceste au fostu deprimatórie pentru betranulu baronu Pusztafy.

— Dar spune-mi acum tu, ce-e de facutu, càci elu si neamulu lui totu-si trebuie sè pi-éra! — eschiamà elu in desperarea cea mai mare.

Si mai frantu, mai storsu din tóte puterile erá elu acum.

Pista inse nu sciea sè-i respunda cà ce ar fi de facutu, ci dimpreuna cu sora-sa Emil'a se uitau ingrigiti adancu la tata-lu lor.

.

O tacere indelungata si miscatória urmà dupa scen'a acésta.

Junele Pista si-acum mai statea cá inarmuritu langa desperatulu si suferindulu seu tata.

Si intr'o meditare adanca lu-vedemu apoi pe dinsulu confundatu, cá si candu in meditá-rile sale ar fi voitu sè cerce dupa firulu Ariadnei, prin care sè iese si sè scóta pe tata-seu din positiunea acésta atâtu de critica si labirintica.

— Tata draga! — lu-audîmu apoi, ca si candu s'ar fi resolyitu la ceva, — tu vrei dara, ca elu sè péra! . . . E bine, fia, sè péra dara! . . .

Cuvintele aceste resunara la urechi'a betranului baronu Pusztafy mai dulce si mai armoniosu decâtu canteculu farmecatoriu alu vre-unui coru de angéri.

— Ce audu? — eschiamà plinu de bucuría. — Tu dara inca te-ai rentorsu? Tu dara inca recunosci adeverulu vorbeloru mele? . .

— Nu chiar pentru-cà m'asiu fi rentorsu si asiu recunósce tóte ce le-ai dîsu; ci totusi, acum si eu voiescu cá elu sè péra! . .

— Eu nu te intielegu, dragulu meu! Déca nu recunosci tu adeverulu dîseloru mele, cum vrei apoi tu atunci, cá elu sè péra? . . .

— Cum sè péra? . . . Pré usioru si bine. Noi lu-vomu omorí cu — iubirea! . . .

— Cu iubirea? — strigà tata-seu privindu-lu suprinsu. — Dór nu esti smintitu, de vorbesci asié? . . .

— Nu, tata draga, nu sum smintitu, ci sum mai la minte decâtu ori-si-candu. Tu inse, tata draga, nu me pricepi, pentru cà precum se vede nu ai meditatulu nici-odata despre aceea, cà omulu nu e mortu numai atunci, déca i perdi trupulu, ci si atunci, déca i perdi anim'a si sufletulu! . . .

— Eu nici acum nu te intielegu!

— Vreu sè dîcu atâta, cà déca prin iubire, care póte fi si simulata, vomu reesi sè câstigàmu anim'a si sufletulu acestui prinsonieriu inimicu alu neamului nostru, atunci elu va fi peritu nu numai pentru neamulu seu, ci astu-felu si pentru — noi! . . .

— Si-o credi acést'a? . . .

— Ce ar fi mai posibilu decâtu acésta? . . . Vediendu-se elu óre tractatu de noi cu blandetie si iubire; vediendu-se elu redicatu din amaru si saracia in giurulu nostru la viéti'a cea mai stralucita si fericita; si la asigurárile si promissiunile nóstre de o cariera brilanta fara a caroru protectiune si asié ar murí dinsulu de fóme, vediendu-si dinsulu stralucindu inaintea sa unu venitoriu dintre cele mai frumóse si seducatórie, — spune-mi, tata draga, la tóte aceste curse atâtu de amagitórie anim'a si sufletulu lui omenescu nu va trebui óre sè cada prinse, si cà astu-felu nu ni-amu fi ajunsu noi scopulu totu atâtu de siguru? . . .

— Tu dici ceva! — respunse tata-seu, care prin cuvintele aceste intiepte ale fiului seu fu aruncatu intr'o lume nóua de cugetári si simtieminte.

— Da, Pista are dreptu! — audîmu acum si vocea incantatória a frumósei Emilia.

Si dupa o pauza mica continuà apoi ér dins'a:

— Si sè vi spunu eu inca ceva la planulu acest'a bunu. Numai sè nu rídeti! . . .

— Nu, nu! — o asigurara amendoi suriindu ei acum, cá apoi s'ó asculte seriosu.

— Eu, — incepù dins'a, — inca si in nóptea in care dinsulu ne-a mantuitu, am observatu bine, cà-si tîntea ochii sei a supra mea, cá si candu nu i-ar mai fi luatulu de la mine. Si l'am vediatu si tresarindu, candu privirea lui se intelniá cu a mea. Si adi, aflandulu aci, totu aceste le-am observatu. Nenocritulu, elu e in amaratulu de mine!

(Va urmá.)

Mihailu Cirlea.

RANELE NATIONII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

Elu s'a facutu preotu numai pentru că — fiindu in tineretie neiubitoriu de lucru — credea, cumca pe carier'a acést'a va puté trai mai usioru, nu va trebui sè lucre multu, si va puté inaintá mai ingraba.

Ce e dreptu, trai usioru, inse totusi nu inaintá asiá, precum crediù.

Elu erá protopopu, dar totusi nu se simtiea indestulitu. Se credea unu talentu atátu de genialu, incátu protopopiatulu i pareu unu ce bagatelu. Avea aspiratiuni mai inalte. Si spre a-si-le puté realisá acele, erá capabilu la ori ce fapte anti-nationale.

Vediendu dara acuma dinsulu, cá Pista prin schimbarea religiunii sale va puté sè realizeze dorinti'a sa de inaintare, lu-invidiá. Éta caus'a, pentru care elu tresari, candu Pista i comunicá hotarirea sa!

— Éta, — si-dise elu, — acestu omu prin schimbarea religiunii sale se va puté innaltia! Cu ce bucuria mi-asiu parasí si eu religiunea, déca asiu scí, cá pe unu pretiu asiá iefinu asiu puté sè traducu in realitate aspiratiunile mele!

Asiá gândi elu, dar vorbi astu-felu:

— Mi-pare forte reu, cá te perdu dintre poporenii mei. Pasiulu ce-lu faci e forte momentosu. Eu unulu nu asiu fi in stare sè-mi schimbu religiunea. Dar déca ast'a-ti-e convingerea, eu nu me potu opune.

Pista nu grai nimica, ci se departá dimpreuna cu martorii sei.

Peste dóue septemani éra si infatisiá. Si astu-felu, indeplinindu tóte formalitátile, nu peste multu fu inregistratu cá credinciosu alu bisericeii calvine.

Si asiá nu mai avea nici o legatura cu Romanii. Numele lui erá „Zimbrai Pista;“ — éra religiunea — cea calvina.

In onórea acestei duple schimbári la fatia, noii sei amici i detera unu banchetu, la care parintele protopopu Nyárfay — la cererea generala — „improvisá“ unu toastu (fresce in limb'a magiara,) carele durá aprópe la o óra, — cáci — precum aflaramu mai tardiu — toastulu improvisatu fu invetiatu inca cu o septemana mai nainte.

Dar la banchetu nimene nu sciea acést'a. Toti lu-aplaudara cu frenesia. Numai Cimbrudanu si Bumbescu se cam superara, cáci fiindu toastulu — dupa parerea loru — pré lungu, pan'atunce nu putera bé.

Dar se mangaiara si ei, cáci — pana deminéti'a — avura privilegiu destulu a suplini acésta perdere.

Peste o luna de dile apoi se tinu congregatiune comitatensa. Pista fu alesu vice-comite cu mare entusiasmu, cáci ungunii lu-voira unanimu, ér Romanii — cari puteau sè fia in contra lui — erau séu arestati, séu remasera p'a casa.

Tóte s'au intemplatú asiá, precum a planuitu comitele supremu. Dupa arestarea lui Albinescu si a sotiloru sei, procurorulu regescu indata a spusu comitelui supremu, cá nu este nici o proba seriósa in contra loru. Inse acel'a i-a respunsu: „Scíu pré bine! Inse totusi trebuie sè traganámu caus'a, pana candu va fi cu putintia. Asiá apoi cei arestati nu voru puté desvoltá nici o activitate nationala; ér cei compromisi, vediendu cá Albinescu si alti multi sunt arestati, se voru inficá, si noi vomu puté indeplini usioru dorintiele nóstre!“

Pista dara se urcá cu o trépta mai susu. In onórea acestei dile mari, fresce, éra si tinu unu banchetu, cu care ocaziune parintele protopopu Nyárfay, pré fresce, éra si rosti unu toastu improvisatu, pentru cá dinsulu — precum dicea — totu de-una vorbiá nepregatitu.

De asta-data inse toastulu lui nu durá decátu numai trei patrarie de óra scurte, cáci escelintele oratoru n'avu timpu de ajunsu spre a se pregati cu unu toastu mai lungu.

Si dupa tóte aceste, peste o luna preotulu calvinu din Frundiesci cununa o parechia juna. Pe Zimbrai Pista cu Székelyhidy Irma.

Dupa cununia se tinu unu ospetiu mare, la care luara parte toti ómenii de frunte din comitatu.

Cimbrudanu si Bumbescu se si superara, cá nu nu fure chiamati si dinsi.

Dar se mangaiara si ei, cá celu putinu nu fure siliti sè asculte celu mai nou toastu improvisatu alu parintelui Plopescu-Nyárfay, care de asta-data durá o óra si jumetate; semnulu, cá escelintele oratoru a avutu timpu de ajunsu, cá sè-lu póta invetiá bine.

Si in diu'a urmatória Zimbrai Pista si-conduse soci'a in locuinti'a de vice-comite din cas'a comitatului, cá sè incépa cu ea o viétia nóua si plina de fericiri, — precum cugetá elu.

Finea tomului alu doile.

Tomulu III.

Man'a Provedintiei.

I.

Ce s'a intemplatú in doi ani.

Trecura aprópe la doi ani, dupa cele povestite in tomulu precedentu.

De atunce nu se facú vr'o schimbare mai essentiala in firulu intemplantelorú nóstre. Tóte decursera conformu ordinei statorite de mai nainte.

Albinescu si sotii sei se aflau inca totu arestati, cáci processulu lorú nici acuma nu se incheiá. Procurorulu totu mai aflá câte-o causá momentósa, spre a-lu traganá cátu mai indelungatu, si asiá a face o deosebita placere domnilorú situatiunii.

Insedaru se pusera toti amicii lorú intru ajutoriu, numai cá celu putinu sè se tina pertractarea finala. Insedaru facú insa-si soci'a lui Albinescu toti pasii pentru punerea in cursu mai repede alu procesului. Tóte opintirile remasera zedarnice.

Processulu monstruosu totu se traganá.

Interessulu mai innaltu, adeca celu inspiratu de fanatismulu netolerantu magiaru, cerea cu tonu stentoricu, cá acésta cauza sè remana multu timpu nefinita.

Prin acésta traganare, ce e dreptu, se facea mare nedreptate unoru individi. Inse candu este vorb'a de unu interessu mai mare, cine s'ar gândi atunce la respectarea unoru persóne singuratice?!

Si erá unu interessu innaltu la mijlocu.

Prin acésta traganare se asigurá liniscea poporatiunii magiare din acele parti, conturbata prin intipuit'a purtare dusmanósa a unoru membrii din inteliginti'a romana. Totu-odata inse se puneu stavila unei porniri periculóse pentru tóta patri'a, pentru intregitatea corónei Stlui Stefanu, si mai pe susu

de tóte pentru elementulu magiaru. Va sè dica erau multe motive ponderóse, pentru cá Albinescu si sotii sei se suferè ani întregi cu nedreptulu.

Inse, tocmai in momintele, de unde apucàm u érași firulu eveneminteloru nóstre, eroii dilei începura a se convinge, cà processulu acést'a nu se mai póte traganá. Dar nici convingerea acést'a a loru nu fu dictata de simtiementulu dreptátii, care nu iérta sè patimésca nevinovatulu; ci fu inspirata de unu avisu ministerialu.

Ministrulu adeca prinse veste de o intentiune a deputatiloru romani, care — cá cele mai multe planuri secrete romanesci — se stracua in publicitate inca mai nainte de a se putè realizá.

Unulu dintre deputatii nostrii adeca voiá sè interpeleze pe ministru in caus'a acést'a. Ministrulu inse, aflandu acést'a, cá sè taia calea interpelatiunii, tramise josu unu avisu, cá numai decátu sè se defiga unu terminu in caus'a lui Albinescu si a compliciloru sei.

Asiá dara terminulu se defipse.

Totu comitatulu asteptá cu cea mai mare ne-rabdare diu'a pertractárii. Biletele de intrare fure ocupate cu luni mai nainte. Toti erau curiosi sè fia de fatia, sè védia decursulu pertractárii si sè scia rezultatulu aceleia.

E bine, ori care va fi acel'a, unu resultatu importantu s'a si produsu deja prin traganarea processului, si a nume acel'a, cá Romanii intimidati — vedindu aceste arestári si persecutári — nu mai cute-diara sè deie nici unu semnu de viétia nationala, si — probabilmente — nici in vítoriu nu voru cutediá multu timpu.

Bumbescu, vedindu, cá Pista câtu de frumosu inaintéza, a decisu a urmá si dinsulu esemplulu lui intru tóte. Asiá a si facutu. N'a remasu idea nationala romana neinsultata de dinsulu. In urma apoi si-schimbá si elu numele, si se numí „Gombosi.“ Dar nici prin acésta schimbare nu-si putè câstigá grati'a celoru mai mari, càci aceia scieau, cá dinsulu — nu din convingere, ci — din interessu materialu face acést'a. Eu scieau, cá Bumbescu pe timpulu absolutismulu neptiescu se chiamá „Knopfler“; apoi urmandu epoc'a mai favorabila pentru Romani, elu se numí „Bumbescu“, — deci li pareu unu ce naturalu, cá acuma sè se chame „Gombosi.“ Se oferíá la frundia si la érba, erá gata sè vinda ori ce interessu nationalu: dar insedaru. Nimene nu-i primíá serviciulu. A devenitu unu omu imposibilu. Numai din mila capeté din candu in candu câte unu osu de rosu, cá sè nu móra tocmai de fóme.

Cimbrudanu a fostu mai cu minte. Elu facú politica inalta moderna romanésca. Locuindu tocmai la marginea Ardélului, unde Romanii proclamara passivitatea fatia de corpulu legiuitoriu din Budapesta, dinsulu esplotá situatiunea, càci aflá momentulu fórte potrivit spre a-si putè scóte unu folosu materialu considerabilu.

Si éta ce facú? Proclamandu-se passivitatea in Ardealu, merse numai decátu in cerculu electoralu vecinu de acolo si lucrà din tóte puterile spre a nu se candidá intr'insulu nici unu Romanu, si asiá a se executá intru tóte passivitatea decretata. Erá unu anti-unionistu grozavu! Tinea cuventári strasnice despre nedreptatea ce li se face Romaniloru. Si descriea cu coloru viue perderea loru, de cumva aru intrá in ca-

mer'a din Pesta. Asiá apoi — ajutatu si de altii, mai avendu si némuri pe acolo — reusi a produce, cá nu numai nici unu Romanu sè nu se candideze, dar cá nici alegatorii romani sè nu icie parte la alegere.

Ispravite tóte aceste bine, dinsulu cu unii corifei din cercu merse numai decátu la Pesta, unde avea multi cunoscuti. Aice apoi cautá si gasi unu unguru bogatu, carele voiá sè fia deputatu, inse nici unu cercu nu-lu mai alegea. I oferí dara cerculu acést'a din Ardealu, assignandu-lu, cá va fi alesu cu unanimitate.

Ungurulu la începutu se mirá, cà de unde are elu asiá mare poporalitate si tocmai intr'unu cercu necunoscutu din Ardealu, pe unde elu nici n'a amblatu? Nu întielegea, cá cum tocmai unu cercu romanescu lu-voiesce, pe candu dinsulu e asiá mare dusmanu alu Romaniloru si pe candu i-a atacatu asiá de aspru totu-de-una? Candu inse Cimbrudanu i spuse, cá Romanii din acelu cercu — conformu decisiunii de passivitate — nu voru luá parte la alegere, si cá poporalitatea lui ar fi resultatulu celoru dóue-dieci de mii, pe cari ai trebui sè-i platésca lui Cimbrudanu si sociloru sei — elu începù a vedé indata de totu claru.

Dar sciti, care erá ide'a lui in primul momentu?

Aceea, cá Romanii din Ardealu numai pentru acelu motivu proclamara passivitatea, cá sè póta vinde cururile electorale.

Trebuie sè protestámu in contra acestei supuneru insultatórie!

Passivitatea s'a decretatu de catra Romani sub impressiunea celui mai sublimu simtiementu nationalu.

Facutu-au ei bine séu reu — prin acést'a? Éta o întrebare, ce nu se potrivește in cadrulu unui romanu, chiar si déca acela este politicu-socialu, cá celu de fatia.

Un'a inse trebuie s'o spunemu si noi, càci nu se póte contestá, càci s'a constatatu, cá adeca unii fii bastardi ai natiunii nóstre nu se sfíira d'a abusá d'acésta decretare de programa politica nationala.

Sunt unii de aceia, a caroru consciintia li-a permisu, cá de o parte sè agiteze câtu mai infocatu pentru passivitate, numai cá astu-felu sè póta vinde mai usioru cerculu electoralu unui unguru bogatu séu cu inriurare mare.

Esemplulu lui Cimbrudanu dara nu e unicu. Mai sunt si altii prin Ardealu de categori'a lui. Unii inca si mai inzestrati cu sciinti'a politice inalte, càci pe candu Cimbrudanu nu mai are multa trecere la Romani: aceia figuréza si adi cá mari nationalisti, cari primescu devotiuni din partea bietiloru Romani neesperti si nedepriși cu siretiile diplomatice romane moderne.

Ungurulu la care merse Cimbrudanu, audindu acésta propunere, despretiul indata si mai tare pe toti Romanii. A vinde unu cercu electoralu este o fapta spurcata; dar cu ast'a ungurulu lui Cimbrudanu se 'mpacá bucurosu, càci elu tocmai voiá sè cumpere unulu cu ori ce pretiu, càci voiá sè se însóre si astu-felu i trebuíá unu rolu de escelare: inse vedindu, cá tocmai aceia, pe cari totu-de-una i-a persecutatu, vinu sè-i vinda unu cercu, se indigná si elu. Atât'a lipsa de demnitate nationala nici elu n'a presupusu despre Romani. Alta natiune n'ar fi capabila sè faca astu-

felu de pasiu, sè aléga de represintate alu ei — tocmai pe contrariulu seu.

In sfirsitu inse se liniscé. Ce-i pasá lui de poltro-nerf'a lui Cimbrudanu? Au nu justificá si aceea judecat'a lui despre Romani? Unu poporu care nu este capabilu a intelege, ce va sè dica demnitatea sa nationala, nu este vrednicu de respectulu nimenuia. Si in urm'a urmeloru, au nu voiá elu sè fia deputatu cu ori ce pretiu?

Elu dara primi ofertulu. Nu peste multu fu si alesu. Plati pretiulu acestei poporalitati. Éra Cimbrudanu si-umplú pung'a de bani, si ridea de acei putini Romani, cari fideli stindardului si onórei nationale, traiau in saracia si suferiau o multime de persecutiuni.

Ceialalti membrii ai companiei inca se silira a se purtá conformu modei moderne. Unii dintre ei reusira a face si câte unu câstigu bunu. Negru si Gabilescu scósera la cale o adresa de incredere din partea Romaniloru catra comitele supremu, carele conduce cu atát'a intieleptiune afacerile comitatului.

Acésta adresa fu comandata de insu-si adresatulu, carele in fati'a eveneminteloru politice si in urmarea persecutiunii inteligintiei romane, conduse de dinsulu, voiá sè arete lumei, cà éta ce poporalitate are dinsulu, cà éta poporulu romanu apróba purtarea lui, cà éta poporulu romanu nu consimte cu faptele inteligintiei sale.

E de insemnatu, cà cei mai multi subscrisi la acésta adresa nici nu scieau scríe, ci i-a subsemnatu numai notarii — fara scirea lor; ér altii o subscrisiera de frica, de óra-ce la din contra erau amenintiati cu pedépsa de câte 5 fl.

Inse lumea nu sciea ast'a. Éra diuarieloru ungresci — si déca scieau — nu o spuneau; ma din contra, cantau himnuri comitelui supremu — in numele poporului romanescu, care — bietulu — nu sciea nimica de acésta imputernicire.

Dar asiá se face politic'a — la noi.

Siesanu facú unu G'schäft mai bunu pentru sine. Elu adeca ajunse fiscalu la o corporatiune bisericesca romana, unde fusese alesu pe temeulu trecutului seu de nationalistu vestitu, candu conclucrá la tóte cauzele nationale, subscriea sume mari pentru intreprinderile romanesci, pe cari inse nu le plateá, si erá cunoscutu cá unu bravu Romanu.

De atunce inse trecura ani la mijlocu. Elu vedíu, cà aperarea causei nationale nu produce multu; cà timpurile s'au schimbatu de totu; cà trebuie sè sufere chiar si persecutiuni; dar mai pe susu de tóte, bagandu de séma, cà viéti'a-i imbuibata — ce a inceputu sè duca — i cósta mai multu, decátu vinitulu seu: a gânditu sè se retraga incetulu cu incetulu de pe acelu terenu, si sè ocupe altulu mai productivu.

Asiá apoi alegerea sa de fiscalu la o corporatiune bisericesca i erá fórte bine venita. Acolo elu avea lucru putinu, si vinitu considerabilu, càci acea corporatiune dispunea de unu capitalu frumosu, pe care — propriaminte — lu-administrá fiscalu.

Candu fu alesu, dinsulu tinú o vorbire inflorilata si umflata de frase nationale, prin care descrie cu colori viue totu planulu seu relativu la administrarea fondului. Ah! planulu acel'a erá frumosu, plinu de interessu nationalu, si cuceri pe toti, càci — conformu aceluia — fondulu avea sè produca cele mai

mari folóse pentru biserica si in generalu pentru natiunea romana.

Publiculu par' cà vedea deja infintiata universitatea nationala romana, din interesele acestui fondu, — asiá fu de emotiunatu.

Si sub impressiunea sa gigantica, acel'a uitá, cà pe candu ambla sè realizeze unu institutu de invetiamentu atátu de innaltu, pe atunce scólele nóstre de la sate lipsescu cu deseversire, séu celu putinu se afla in stare fórte primitiva.

Dar cine si-ar mai gândi la niste scoli satesci, candu e vorb'a de a infintiá o universitate?! Scoli satesci! Fi donc! Entusiasmulu publicului cerea o universitate!

Altii incepu la cele mai mici, mai usióre, si asiá trecu la altele mai mari si mai grele; ei facu mai antáiu unu fundamentu solidu si dupa aceea cladescu paretii: entusiasmulu romanescu inse despretiuesce acestu processu eternu de desvoltare alu lucruriloru; elu gândesce, cà este mai josu de demnitatea lui a pasi in urmele, in cari de si inaintea lui au calcatu sute de natiuni mari si culte, dar in sfirsitu totusi sunt vechi si cunoscute; elu voiesce unu ce nou, ne mai pomenitu. Asiá dara nu póte incepe de acolo, de unde au inceputu si altii; trebuie sè zidésca mai antáiu vârfulu si numai dupa aceea fundamentulu; va sè dica mai nainte de tóte are sè faca universitate si numai dupa aceea scoli satesci.

Entusiasmulu dara fu mare. Éra Siesanu se insarciná cu esecutarea planului seu giganticu.

Dinsulu apoi lu-esecutá in modulu urmatoriu. Mai nainte de tóte capitalulu trebuia elocatu in locu siguru spre fructificare, cà apoi din interesele fondului sè se póta realizá cu timpulu planulu.

Va sè dica trebuiau locuri sigure.

In timpulu de acuma alu falimenteloru e greu de a gasi de aceste; inse mintea icsusita a lui Siesanu numai decátu descoperi o multime, si inca tóte la poporulu romanu. Va sè dica, indata se si apropiu de realizare dóue idei mari: antáiu ajutorarea poporului in genere, si a dóu'a usiorarea sortii misere a poporului romanu in specie.

Principiulu acest'a se primí cu entusiasmu mare, si se hotari cá banii sè se imparta intre poporulu romanu.

Audíndu acésta hotarire nationala, multi din poporu si din felurite locuri grabira a-si cere câte o suma. Nu e mirare! Poporului nostru — in multe parti — dóra nimica nu-i place mai tare, decátu a cere bani in imprumutu; dar apoi la timpulu seu nu se pré gandesce de plata.

— Nu e vin'a lui, — a dísu parintele protopopu Plopescu-Nyárfay intr'unu toastu, — ci alu originei sale nobile. Romanii sunt din o vitia maré si de frunte; fia-care Romanu e nascutu domnu, càci stramosii nostri au domnit peste tóta lumea. Protoparintele nostru a fostu unu semi-dieu. Dar semi-dieii nici nu lucra, nici nu platescu. Sangele apa nu se face. Si stranepotii au conservatu natur'a acést'a.

Nu e vin'a lui! — dicemu noi, ci alu inteligintiei, care esplotéza in favorulu seu poporulu, — dar de luminarea si inaintarea lui pe calea binelui si alu frumosului nu se ingrigesce de felu.

(Va urmá.)

S A Z O N U.

Calindarul septemanel.

Duminea 5-a dupa Rusalii, Evang. Mateiu Cap. 8 st. 5—13.	
Dumin.	27 9 Cuv. Par. Samson.
Luni	28 10 Aduc. reliq. Sf. Kiru si Ioan.
Marti	29 11 (†) S. S. Apostoli Petru si Pavelu.
Mercuri	30 12 Adun. celoru doi-spre-diece Apost.
Joi	1 13 S. S. Cosma si Damian.
Vineri	2 14 Punerea vest. maicii Domnului.
Samb.	3 15 Sf. Mart. Iacint.

Istori'a septemanei.

Plecarea principelui Milan la armata urmă la 29 iunie deminētia la 4 ore. Inainte de a porni, sē tinu in biserica liturgia. Principele merse din orasiu pana la vaporu cu trasur'a, in care se află si jun'a sa socia. Pe cale caili se spariara, si eră p'aci sē se intemple vr'o nenorocire. Cortegiulu fu fōrte splendidu. Stradele erau decorate, si pline de ómeni. Clopotele resunau. Principele tinu catra garnisóna o cuventare scurta, recomandandu-i capital'a, in care si-lasa socia, tesaurulu celu mai scumpu alu vietii sale. „Me punu in fruntea armatei, -- incheia dinsulu, — cá sē indeplinim testamēntulu protoparintiloru nostri si spre a salvá onórea stégulu nostru!“ Despartirea principelui de socia sa (pe care o lasă in stare binecuvantata) fu fōrte petrundiatória. In momentulu plecării tunurile resunara, si poporulu prorupse in aclamatiuni entusiastice. Ministrii petrecura pe Domnulu lorū pana la Semendria.

*

Manifestulu de resbelu sērbescu aparū indat-ce principele sosi la armata. In acest'a se accentuēza, cá resbelulu este inevitabilu in interessulu crestinetatii maltratate de turci. Crestinii mai bine de unu anu se lupta din tóte puterile. Turcii nu vreu sē acorde reforme. Ma turcii au incungiuratu chiar si Serbia. Ar fi nedemnu a mai suferi acēsta umilire. Am pretinsu, cá trupele turcesci sē se retraga de la hotarele nóstre. Am declaratū, cá armat'a sērbēscă va intră in provinciile rescolate, spre a restabilí ordinea; prin ast'a inuse nu voimū sē atacamu principiulu unitatii imperiulu turcescu, pana candu resistintia trupeloru imperatesci nu ne va silí a lasá cá sē decida armele. Cu noi va fi Muntenegru, Bulgari'a si Greci'a.

*

Armat'a montenegrina se mobilisă la 2 iuliu. La siese ore deminētia, dupa serviciulu dumnediescu, se ceti proclamatiunea principelui, prin care poporulu se facū cunoscutu, cá Turciei s'a declaratū resbelu. Peste o jumetate de óra principele Nichita, dimpreuna cu statulu majoru, aparū calare in fruntea armatei. Tienendu in mana stindardulu de resbelu, elu adressă soldatiloru aceste cuvinte: „Te salutū, armat'a mea! In numele lui Dumnedieu sē plecāmu. Stegariu, tine stégulu acest'a!“ Dupa aceste principele, dimpreuna cu armat'a sa, plecā spre graniti'a Hertiegovinei, intimpinatu cu entusiasmū de catra poporu. Inca in diu'a acēsta sosi pe teritoriu tur-

cescu. Scirea, cá rescolatii din Hertiegovina aru fi proclamatū pe principele Nichita de principe alu lorū nu s'a adevēritu.

*

Ultimatulu Serbiei. Inca inainte de a incepe resbelulu, Serbi'a tramise la Constantinopole unu ultimatu. Ultimatulū fu inmanatu prin agentulu sērbescu Magazinovici. In acela Serbi'a pretinse, cá Turci'a sē-i predeie guvernamentulu Bosniei si a Serbiei-vechi; la din contra va realisá acēsta cu ajutorulu armeloru. Marele viziru respunse indatū cu graiulu, cá Turci'a mai nainte de tóte pretinde desarmarea militiei sērbesci. Magazinovici la ast'a respunse, cá Serbi'a respinge acēsta pretensiune a Turciei, si dupa aceste se rentórse a casa. In casulu déca Turci'a va declará pe Milan de resbelu, acēsta va respunde prin unu manifestu de neatērnare.

*

La Nisiu e concentrata acuma atentiunea generala. Acolo stă Ahmed Ejub pasia cu 30,000 de soldati; din Constantinopole au plecatū aice 5000. Comandantele supremu alu trupeloru de aice are sē fia insu-si ministrulu de resbelu Abdul-Kerim pasia. In contra acestora sērbii au 70,000 de ómeni in siese corpuri de armata; grosulu acestora e comandatu de insu-si principele Milan, respectivu generalulu Cernajeff, in valea Moravei in giurulu Alixenatiulu. Afara de aceste sērbii mai au langa Dunare doue corpuri de armata si numeróse trupe libere si unu corpu de armata la riulu Timocu. Unu corpu de armata din 10,000 de ómeni acuma se organizeze. Reserv'a asemene acuma se organizēza si va constá din 60,000, cari inse au sē iēsa din a dóu'a classa a rescolatiloru. Afara de Bulgari'a, 16,000 de rescolati stau in arme in singuraticele provincie, apoi 10,000 de montenegrini si 130,000 de serbi. Fatia de acestia turcii au 103,000 de soldati.

*

Armat'a turcēscă. Diuariulu „Corr. Orientale“ insira următoriele date despre starea armatei turcesci: Corpulu de observatiune in Hertiegovina numera 32,000 de ómeni; cela de la graniti'a Serbiei, la Vidinu, Nisiu si Novi-Bazar la olalta 48,517; in Albania-de-susu 11,520; la cari numerandu-se 20,000 de reservisti, numerulu combatentiloru turcesci din provinciile rescolate se urca la 112,000. Afara de acestia mai stau in Constantinopole 10,000 de soldati, in Creta 7000, in Macedonia, Epirus si Thesali'a 7500, in Syri'a 17,000, in Curdistan 20,000, si in feliurite garnisóna 10,000. Cu aceste trupe — cari nu se pré potū transportá de acolo — intrēga armat'a turcēscă are 206,000 de ómeni. Mai sunt inca 45,000 de redifi.

*

Prim'a impuscatura s'a facutu dumineca la a opt'a aniversaria a suirii pe tronū a principelui Milan. Dupa ce stégurile sērbesci se santira, si manifestulu se ceti, deminētia la 4 ore 45 de minute sērbii descarcara unu tunu spre o caracta turcēscă langa Supovatiu. Si prin asēsta resbelulu se incepū formalu. Trupele numai decātu intrara in Rumeli'a, cá sē incungiur-

re Nisiulu. Batalia se incepu pe tota lini'a. Turcii desiartara Bjellna dinaintea trupeloru sêrbesci.

Prim'a batalia nu produse norocu pentru sêrbi. O depesia din Vidin anuncia, cã la 2 l. c. sêrbii atacara trupele turcesci, aceste inse i respinsera dupa o lupta grea. Trupele turcesci in acea sêra intrara in Serbi'a pana la Zajetiar, ocupara positiunile sêrbesci din pregiuru si pefugara pe Serbi. Perderea sêrbiloru se dice a fi fostu de 1500. De altminte, trebuie sê mai asteptãmu constatarea, cãci nu se pôte crede tôte depesiele. Cele turcesci anuncia invingeri in favorulu loru, êr cele Sêrbesci din contra. Asiã unu telegamu din isvoru turcescu spune, cã turcii au batatu odata si pe montenegrini la Podgoritia. Êr depesiele sêrbesci spunu, cã generalulu Cernajeff lupta cu multu succesu la Nisiu, si cã elu la 4 l. c. a cuprinsu taber'a turcêscã de la Badina. Vomu vedé, care va fi adevêrulu.

Rescôl'a se respandesce si prin alte parti. Se afirma, cã in decursu de doue septemani si Greci'a se va alaturã Serbiei. Se dice, cã rescôl'a va erumpe nu peste multu si in Macedoni'a, Bulgari'a si Traci'a. Armat'a lui Cernajeff duce arme pentru 100,000 de ostati.

Romani'a e neutrala. La afirmatiunea unui diuariu din Bucuresci, cã s'ar fi hotaritu mobilizarea trupeloru romane, guvernulu de acolo a datu urmatoriulu comunicatu: Asertiunea este cu deseversire neesacta. In fati'a ostilitãtiloru intre Turci'a si Serbi'a, guvernulu, dupa datori'a sa, a socotitu de cuviintia de a intari paz'a partii de la fronthier'a dunarêna, pe care resbelulu strainu ar puté-o amenintia. Intr'atãt'a se marginesce tóta mobilizarea armatei romane.

Sultanulu Murad V nici decãtu nu se afla bine. Dile intregi stã totu inchisu in palatulu seu. Nu cutéza sê ese, cãci se teme de atentatu. Frate-seu, in a carui favoru a voitu sê abdica, n'a primitu propunerea. Asiã dara va remané totu elu la tron. In nrulu presinte publicãmu portretulu lui. Cã biografia insemnãmu numai atãt'a, cã dinsulu e fiulu sultanulu, care a domnit inaintea lui Abdul-Aziz, pe care in lun'a trecuta lu-omorira turcii, si cã e de 36 ani. In grele impregiurãri s'a urcatu pe tron.

CE E NOU?

Principess'a Serbiei, pana candu barbatulu ei lupta pe campulu bataliei, a intrunitu in palatu pe damele sêrbe, si formã unu comitetu, care va ingrigi sê se faca charpie pentru cei raniti. Comitêtulu insu-si lucra in tôte dilele, dimpreuna cu principess'a.

Soci'a principelui de Muntenegru, despre care lumea pan'acuma n'a sciutu nimica, si-face numele cunoscutu prin o fapta frumôsa. Ea s'a rentorsu din vill'a sa din Bochi de Caltaro la capital'a Cetinje, spre a conduce acolo ingrigirea a supra ranitiloru.

Gen. Klapka, precum scrie „Nat. Ztg.“ a intratu in serviciu turcescu, si a plecatu catra campulu bataliei. Asemene se anuncia, cã cunoscuta amazona moderna, dsior'a Merkus, a plecatu din Belgradu la armata, calare si intr'unu costumu fantasticu.

Tisza Kálmán a datu o ordinatiune fôrte aspra in contra acelora, cari agitêza a dá ajutoriu in bani sêu in voluntari sêrbiloru, ordonandu, cã aceia numai decãtu sê se inchida.

Pazirea fronthierei austro-unguresci, de cumva resbelulu ar luã dimensiuni mai mari, ar constã patru-dieci de miliône de florini.

Fantasmagoria ungurêscã. Unu corespundinte alu diuariului „Pesti Napló“ scrie din Alba-Julia, cã din incidentulu resbelulu serbo-turcescu si „daco-romanistii“ din Ardealu inceptu a se miscã. A nume, Axentie Severu, Simeonu Balintu si dr. Ratiu ar fi convenitu de curendu acolo, tinendu o conferintia secreta, in care s'a decisu sê se astepte signalulu din Bucuresci. Secatur'a acêst'a e multu mai absurda, decãtu sê fia necessariu a reflectã la ea. De altminte dlu dr. Ratiu a si depesiatu diuariului numitu, cã tóta istori'a e o calumniã.

Mileticiu arestatu. O depesia din Novisadu, cu datulu 5 juliu, anuncia cã deputatulu Mileticiu in diu'a aceea demineti'a la 4 ôre fu arestatu de catra procurorulu regescu de acolo, in urmarea recercãrii tribunalului din Pesta, facêndu-se cercetare totu-odata in tipografi'a sêrbescã, in tôte localurile redactiunii diuariului „Zastava“, precum si in locuinti'a privata a lui Mileticiu. Dupa indeplinirea acêstui actu, dr. Polit numai decãtu telegrafã atãtu la ministrulu justitiei, cãtu si la presiedintele dietei, accentuandu violarea inmunitãtii de deputatu dietalu.

Omulu celu mai betranu din Statele-Unite este unu Stefanu Gauldin, locitoru la Franklin, comitatulu Clermont. Gauldin a vediutu deja o suta doue-dieci si patru de prima-veri. Acestu nou Metusalem e Francesu de origine.

Din Mehadia ni se scrie, cã netoleranti'a si fanatismulu magiaru, cu care au fostu insultati in anii trecuti ôspetii romani in bãile de acolo, au produsu rezultatulu naturalu. Numai fôrte putini Romani au vinitu in anulu acêst'a la Mehadi'a si fiindu cã altii nu pré mergu acolo de felu, publiculu in anulu acêst'a e fôrte micu.

Biserica si scôla.

O carte scolaria confiscata. Abiã a aparutu carticie'a zelosului nostru invetiatoriu Joanu Tuducescu din Lipova, intitulata „Istori'a Romaniloru“, — si éta din Lipova primimu scirea, cã acêsta carte s'a si opritu, mai multu — s'a confiscatu. Inspectorulu scolariu afandu de ea, a facutu indata raportu la comitatu; vice-comitele a datu ordinatiune pretorelui, si acêst'a, cu comissariulu de siguritate si cu unu panduru, a confiscatu esemplarele ce se aflau la autoru, culegandu-le si de la scolari.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru romanu. Statutele Societãtii modificate de catra adunarea generala din Resitia sunt substernute la ministeriulu de interne spre aprobare. Ministeriulu a poffitu, cã — conformu unui normativu alu seu — sê se mai redacteze doi §§ relativi la pazirea statuteloru si la intrebuintiarea fondului in casulu candu Societatea s'ar dissolvã. Comitêtulu, sperandu a obtiné ulteriôr'a aprobare a Societãtii, a primitu si acesti §§, fara cari statutele nu s'ar puté intari, si astu-felu Societatea n'ar puté sê mai esiste. De altminte aflãmu, cã ministeriulu a si aprobatu statutele si cã acele dilele aceste

voru soși la comitetu. Comitetulu tine a dese ori siedintie. In numerile vîitorie vomu inregistra banii incassati. Incepemu astadi cu cei primiti din Resitia, de de catra cassariulu Societății: Contribuiri benevole s'au facutu 258 fl. 80 cr.; de la membrii noi au intratu 105 fl., si a nume de la urmatorii dni: Grigoriu Balanescu 10 fl, Stefanu Joanovici 10 fl, Adolfulu Diacoviciu 7 fl. 50 cr, Joachimu Frentiu 7 fl. 50 cr., Cristianu Patesianu 7 fl. 50 cr, Georgiu Gergutia 10 fl, Alesandru Muresianu 5 fl, Alesandru Crenianu 7 fl. 50 cr, Titu Hatiegu 5 fl, Coriolanu Brediceanu 5 fl, Andreiu Stolojanu 5 fl, Nicolae Brosceanu 5 fl, Pavelu Chinezu 5 fl, Juliu Bombeseu 5 fl, Petru Murgu 10 fl; dlu membru Cutera a platitu rat'a a două 6 fl.; care suma, cu 370 fl. s'a inmanuatu inca la 5 oct. an. tr. secretariului Societății; ér acuma din vinitulu balului si alu represintatiunii teatrale s'a tramisu 96 fl., 8 galbeni si 6 lei romanesci.

Literatura.

„La gur'a sobei“ — adeca dupa vorb'a noastră „La gur'a cuptoriului — nou'a lucrare a escelintelui poetu dlu D. Petrino, pe care o incepemu in nrulu presinte, de siguru va atrage atentiunea tuturoru iubitoriloru de literatura nationala. Acestu poemu, plinu de admirabile frumuseti poetice, este nu numai un'a din cele mai sublime inspiratiuni ale lirei autorului, dar totu-odata si una dintre cele mai pretiose produse ale poesiei romane. Este unu adevratu margaritoru, si noue ni pare bine, că-lu putemu oferî cetitórielorou noastre.

Diuarie noue. In Roman'a au aparutu de curendu urmatóriele diuarie: „Salvarea“ in Pitesci, „Desteptarea“ in Vasluiu, „Albin'a“ in Romanu, „Curierulu de Galati“ — apoi „Bacaulu“ si „Valcea“ in capitalele districtelorou cu acel'a-si nume. Din cele vechi, incetate, au reaparutu: „Semenatoriulu“ la Berladu si „Gazet'a Severinnlui.“

La Bucuresci a esitu de sub tipariu: „Ispravile si vieti'a lui Mihaiu Vitezulu,“ de unu culegatoriu-tipografu. Noue nu ni s'a tramisu.

Dlu G. Moceanu a tradusu si scosu de sub tipariu la Bucnresci: „Istori'a, anatom'a si igien'a gimnastice.“ Noi n'amu vediu-o. Nu scimu dar catu e pretiulu si unde se afla de vendiare?

Din Bucuresci ni s'a tramisu dilele trecute: Darea de séma a directiei generale a postelorou si telegrafelorou din Roman'a, pe anii 1874—5 dimpreuna cu statistic'a pe acesti doi ani.

Feliurite.

Proverbe turcesci. Nu silí pe celu necasitu a se plange, căci plansorile voru urmá de sine! — De la strainu tocmai asiá nu asteptá fidelitate, cá de la veninu sanetate. — Ceea ce este departe de ochi, de anima este si mai departe. — Candu intra man'a, pléca intieptiunea. — Unu omu fara talentu, e unu arbore fara fructu. — Otietulu mai lesne e mai dulce, decátu mierea mai scumpa. — Inainte de a intrá, baga de séma, că cum vei esi?

Suvenirea mortilorou.

Petru Manu, pensionatu consiliariu r. ung. de finantie, decoratu cu crucea de merite cu coróna, a in-

cetatu de a mai fi, repausandu in 18/30 ale lunei juniu in Sibíiu, demineti'a la 5 óre, in urm'a unei bóle indelungate si prédureroase, dupa o casatoria fericita de 32 ani, in alu 74 anu alu etatii sale.

Ghicitura de siacu de V. D. Costinescu.

tul	rire	mi-	mósa	ce	via	ma-	Ah!
lu-	fru-	nas-	re	nósa	e	dulci-	tia
ma-	cu-	Si	nire;	l'a	ri-	Ro-	tiéra
ca	stea	tiér-	Ro-	ca-	suve-	isi	rea
Tre-	sale	Ui-	pen-	da	dind	mea!	minia
o	Ah!	minul	rei	mit	tru	tierei	Gin-
si	ea!	fru-	hlau	dru-	vescu	e	Pe
mósa	luce	min-	in	mult	Cia-	sta-	pri-

Se póte deslegá dupa saritulou calului.

Deslegarea ghiciturei literale din nr. 22:

„Durere mare are inim'a candu perde pe unu iubitu.“

Bine au ghicit'o dómnele si domnisiórele: Eufemia Moldovanu, Cleopatra Buescu, Amalia Lipovanu, Maria Belesiu, Elena Zachariu si dnii Sigismundu Budai, I. P. Punteanu.

Cu numerulu acesta incheiandu-se semestrulu primu, rugámu pe toti abonantii nostri — ale caroru abonaminte voru espirá acuma — se binevoiésca a le rennoi pana la finea lunei curente, căci numai acelor'a vomu tramite fói'a si in semestrulu viitoriu, cari si-au rennoitu abonamentulu, platindu pretiulu inainte.

Totu odata mai rugámu pe abonantii nostri, se recomande si altora acésta fóia; observandu inse, că abonaminte a conto nu se primescu de la nimene.

Pretiulu de prenumeratiune:

Pentru Austro-Ungaria: Pentru Roman'a:
pe unu anu . 10 fl. Pe unu anu . . . 2 ₰
pe 1/2 de anu 5 fl. pe 1/2 de anu . . . 1 ₰
pe 1/4 de anu 2 fl. 70 cr.

Colectantii primescu dupa 5 esemplare unulu, in semnu de recunoscintia.

Totu-odata recomandámu cetitorilorou nostri si intreprinderea poporala „Siedietórea“, care consta pe anulu intregu numai 1 fl., — si rugámu pe toti a o respandí intre poporu.

Proprietariu, redactoru respundetoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tierei nr. 39.